

---

logsgetroffenen en de persoon van de moeder Gods, Maria. In één geval bestaat het monument zelfs geheel uit een beeld van Maria, weergegeven als de Moeder van Barmhartigheid. Onder haar door twee engelen opgeheven en daardoor bescherming biedende mantel knielen aan de ene kant drie ondergedoken, maar op zondag 9 juli 1944 ontdekte en direct terechtgestelde Engelse piloten neer en aan de andere kant de al eerder genoemde Coba Pulskens, de volkswrouw die deze piloten in haar huis onderdak bood, maar verraden werd en uiteindelijk in Ravensbrück is vergast. Het monument werd in 1947 aangebracht in de voorgevel van het oorspronkelijke woonhuis van Coba Pulskens, Diepenstraat 23 in Tilburg.

Tijdens en nog lang na de oorlog werd Maria in Tilburg in brede kring vereerd als de beschermvrouwe van alle verzetsstrijders en als troosteres van de nabestaanden van de omgekomenen zoals blijkt uit de inrichting van de kapel 'Onze Lieve Vrouw ter Nood' in de Tilburgse binnenstad, die op 7 juni 1964 door de toenmalige bisschop van Den Bosch W. Bekkers werd ingezegend: aan de voeten van het Mariabeeld dat centraal in de kapel staat opgesteld, ligt een herdenkingsboek, waarin de namen zijn opgetekend van de ruim 300 Tilburgers die tijdens de oorlog zijn omgekomen.

Overigens blijft bij de Tilburgse monumenten het – religieus getinte – woord volledig ondergeschikt aan het – veel religieuzer gekleurde – beeld. Bij slechts één standbeeld, het ook al genoemde bevrijdingsmonument 'De Vaandeldrager', dat herinnert aan de Koninklijke Nederlandse Brigade 'Prinses Irene' en haar rol bij de bevrijding van Tilburg op 27 oktober 1944, staat op de sokkel een tekst, die in dit verband vermeldenswaard is. Het betreft een citaat uit een toespraak die op 27 augustus 1941 door koningin Wilhelmina in Londen werd gehouden. Dit citaat luidt: 'Vertrouwend op God, onzen onbuigzamen wil en de overwinning onzer bondgenootschappelijke wapens zal het u gegeven zijn eenmaal als zegevierende bevrijders van Nederland met dit vaandel den Nederlandschen bodem te betreden.' Dit monument werd op 27 oktober 1955 door prinses Irene onthuld. Godsvertrouwen is trouwens een notie, die tot omstreeks 1960 op een groot aantal herdenkingsmonumenten van de Tweede Wereldoorlog gearticuleerd wordt.

Of en in hoeverre ook elders in Nederland het herinnerings- en verwerkingsproces met betrekking tot de Tweede Wereldoorlog zo expliciet met een religieuze, in dit geval zelfs expliciet katholieke beeldtaal is verbonden als in Tilburg, is een vraag die ook in de andere bijdragen in dit nummer aan de orde komt. Dat daarvan in Tilburg zo nadrukkelijk sprake is, hangt mogelijk samen met het feit dat deze stad mede door toedoen van twee religieuze instituten: de congregatie van de Zusters van Onze Lieve Vrouw Moeder van